

BOŞANMA AVUKATLARININ ANLATISIYLA TRABZON'DA AİLE VE BOŞANMA OLGUSU

Mehpare TARHANACI*

Özet

Boşanma, eşlerin ilişkilerini karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, güven ve yaşam boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaları ancak bu beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanamaması sonucunda evlilik birliğinin yasal olarak sonlandırılması ile ortaya çıkan bir olgudur. Bu olgu, eşleri ve aile bireylerini etkilediği gibi toplumu ve sosyal düzeni de etkilemektedir.

Araştırmanın amacı, Türkiye’de bireyleri evlilik sürecinde boşanma aşamasına getiren sorun ve çözümsüzlüklerin ortaya konmasıdır. Boşanma olgusu geçmişe oranla daha hızlı bir artış göstermektedir. Bu da boşanma olgusunun Türkiye’de daha çok gündeme gelmesine neden olmaktadır. Türkiye’de özellikle 2000’li yıllar öncesinde daha düşük olan boşanma oranlarının günümüzde daha da arttığı görülmektedir. Araştırmada mülakat tekniği ile Trabzon ilinde ikamet eden 15 avukat ile görüşme yapılmıştır. Avukatların baktıkları boşanma davalarındaki izlenimlerinden yararlanılarak, boşanma nedenlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; boşanma nedenlerinin başında iletişimsizlik, teknolojik nedenler, ekonomik nedenler, şiddet ve aldatma gelmektedir. Bu nedenlerin yanında ailelerin evliliğe müdahalesi eşlerin birbirini yeterince tanıyamamaları, narsistik kişilik yapısı ve erken ya da geç yaşta yapılan evlilikler vardır. Tüm bu nedenlerin ayrı ayrı ele alınamayacağı, birbiri ile bağlantılı oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Aile, Boşanma.

Giriş:

Aile, evlilik sözleşmesiyle temeli atılan, insanlığın başlangıcından günümüze kadar tüm toplumların yapı taşı oluşturulan ve bireyin toplumsal ilişkilerinin büyük bir kısmının şekillendiği fiziki ve sosyal bir yuvadır (Okumuş, 2012: 3). Aile toplumsal sistemin bir alt sistemidir ve toplumun devamlılığı için ön koşuldur. Aynı zamanda aile, toplumda geçerli kuralları öğretir ve diğer kurumların işlevini yerine getirmesine katkıda bulunur. “Her toplumun varlığı ve devamlılığı için aile kurumuna gereksinim vardır” (Özgüven, 2001: 1). Aile, toplumu oluşturan en küçük organizasyondur ve değişimlerle kendini geleceğe taşıyan bir kurumdur. Birincil ilişkilerin en yoğun yaşandığı yer ailedir (Canatan ve Yıldırım, 2013:

---

* Sosyolog

84). Aile, toplumsal huzur ve barışın, ekonomik hayatın, sağlığın ve eğitimin temel alt yapısını oluşturur. Aile değerlerinin zayıflaması başta neslin devamı olmak üzere çocukların ve gençlerin topluma faydalı birer insan olarak yetişmelerini olumsuz etkiler. “Türk ailesi bütün sorunlarına rağmen güçlü bir sosyal hizmet ve yardım mekanizması olarak varlığını sürdürmektedir. Bu yapı sağlamlaştırılarak ailenin kendi meseleleri ile baş etme ve ayakta durma kabiliyeti desteklenmelidir” (Çimen, 2008: 22-23).

Evlilik, geçmişten günümüze kadar temel niteliklerini koruyarak devam eden bir kültür olgusudur. Evlilik, birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlarına sahip iki insanın birlikte yaşadıkları, yaşantıları paylaştıkları, çocuk sahibi olmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları bir ilişkiler sistemidir (Şen, 2013: 5). Ayrıca evlilik kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirlerine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde “devletin” kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Yavuzer, 2004: 10-11). Evliliğin de insanın kurduğu her yapı gibi zamanla aksayan, düzeltilmesi gereken yönleri vardır. Evlilik, modası geçmiş bir kurum değildir. Bütün zorluklara karşın devam etmesi toplum sağlığı açısından gerekli olan ve çağın değişimiyle değişebileceği kabul edilen temel toplum birimidir (Şen, 2013: 6). Evlilik tarih içinde büyük değişimlere uğramakta ve aynı zamanda aile yapısı ve ev düzeni, evlenme yaşlarını ve evlilikte paylaşılacak kurallar ve değerler zamanla toplumlarda değişebilmektedir. Fakat bazı özelliklerini de korumaya devam etmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 65).

“Karşı cinsten birisi ile yaşamın paylaşılması olan evlilik, yasal ve toplumsal koşullar yanında bireye özgü sorumluluklarda getirir. Bu nedenle bireyin evlenme ve evliliğin getireceği doğal sorumluluklar yönünden, kendi durumunu kişisel koşullarını değerlendirmesinde yarar vardır” (Özgüven, 2001: 64). Aileyi reddeden bir din ya da bir kültür olmamıştır. Her ne kadar kişilikler birbiriyle çatışsalar da boşanmalar artsa da, neslin devamı ihtiyacıyla insanlar sürekli aile halinde yaşamak durumunda kalmışlardır. Aile toplumların oluşmasını ve gelişmesini sağlayan, ona yön veren, toplumun sosyal yapısını yansıtan bir müessesedir. Her toplumun aile yapısı o toplumun özelliklerini yaşatır. Bu yüzden toplumun aile yapısının bozulması toplumun bütün düzenini etkiler (Çimen, 2008: 19-20).

Dünyada ve ülkemizde yaşanmakta olan değişim süreci teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları etkilemekle birlikten önemli kurumlardan biri olan aileyi de etkilenmiştir. Türk kültüründe ailenin koruyucu ve kuşatıcı bir işlevi vardır. Türk toplumu tarih boyunca

aile değerlerine verdiği önemle gelişmesini sürdürerek kültürel kimliğini korumuştur. Fakat sanayileşmenin getirisi olan hızlı kentleşme, iç göç gibi olgular ülkemizde aileyi dağılma, parçalanma sürecine sokmuştur (Çimen, 2008: 22-23). Bu durumun sonucunda boşanmaların oranı her geçen yıl daha da artmıştır. Boşanma evlilik birliğinin yasal yollarla sona ermesidir. Boşanma durumu sadece karı-kocayı etkileyen bir olgu değildir, toplumu ve sosyal düzeni de etkileyen bir durumdur. Bu durum toplumsal sorunlara da neden olmaktadır. Bu nedenle, artan boşanma oranları bizi ‘boşanma’ olgusunu incelemeye ve boşanmaların nedenlerini araştırmaya yöneltmektedir.

Araştırmanın Amacı, Önemi, Yöntemi ve Hipotezleri

Araştırmanın genel amacı; Türkiye’de bireyleri evlilik sürecinde boşanma aşamasına getiren sorun ve çözümsüzlüklerin ortaya konmasıdır. Bu kapsamda Trabzon’da görev yapan avukatlar ile görüşme yapılmış ve boşanma nedenleri ile ilgili hazırlanan soru kâğıdında aşağıdaki temel başlıklar yer almıştır:

1. Yılda kaç tane boşanma davasına bakıldığı
2. Son bir yılda boşanma davalarına başvuran kadınların sayısı
3. Son bir yılda boşanan çiftlerde kadınların çalışma durumu
4. Boşanma davalarında kadınların nafaka talepleri
5. Boşanan çiftlerin eğitim düzeyleri
6. Boşanmanın en önemli ilk beş nedeni
7. Boşanmaların ne kadarının anlaşma ile sonuçlandığı

Boşanma olgusu geçmişe oranla daha hızlı bir artış göstermektedir. Bu da boşanma olgusunun Türkiye’de daha çok gündeme gelmesine neden olmaktadır. Boşanma oranlarına bakıldığında boşanmanın Batı toplumlarında oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Batı toplumları ile kıyaslandığında Türkiye’de ki boşanma oranları daha düşüktür. Fakat önceki yıllarla kıyaslandığında ise Türkiye’de özellikle 2000’li yıllar öncesinde daha düşük olan boşanma oranlarının günümüzde daha da arttığı görülmektedir. Bu araştırma, ülkemizde giderek artan ve toplumsal bir sorun olan boşanmanın nedenlerinin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bir sosyal araştırma yapılırken sosyal olay ve olguların olduğu gibi ortaya konmasına yönelik olarak yapılan araştırma yöntemi “betimsel metod” olarak ifade edilmektedir. Yapılan araştırmamızda değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi arayan betimsel bir yöntem kullanılmıştır. Ayrıca buna destek olarak da mülakat tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırmada mülakat tekniği ile Trabzon ilinde ikamet eden 15 avukat ile görüşme yapılmıştır. Avukatların baktıkları boşanma davalarındaki izlenimlerinden yararlanılarak, boşanma nedenlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Görüşmelerde ‘görüşme formu’ oluşturulmuş, önceden belirlenmiş sorulara bağlı kalınmıştır. Mülakat toplam 8 sorudan oluşmaktadır. Mülakat esnasında, daha önceden belirlenen sorular boşanma nedenlerini derinlemesine irdelemek üzere şahıslara yöneltilmiştir. Mülakat bir sohbet havasında genelde avukatların bürolarında ya da bir kafeteryada yapılmıştır. Mülakat sadece avukatın bulunduğu bir masada ses kaydı yapılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca görüşme yapılan avukatların isimlerinin belirtilmesine gerek duyulmamıştır. Görüşmede verilen yanıtlar analiz edilerek ve çözümlenerek ilgili başlıklar altında toparlanmıştır.

Verilerin Analizi, Evren ve Örneklem

Mülakat yöntemi ile elde edilen veriler, excel programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Mülakat yapılan avukatların verdikleri bilgiler arasındaki paralellik ve farklılıklar saptanmıştır. Buna göre karşılaştırmalar yapılarak görüşme verileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Trabzon'da görev yapan bütün avukatlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise görüşme yapılan 15 avukat oluşturmaktadır.

BOŞANMA

“Evlilikte, eşlerin kurdukları birliği, ölüm ayırana kadar sürdürmeleri bir amaçtır”. Fakat bazı özel durumlar ortaya çıktığında evlilik birliğinin bozulması zorunluluk haline gelebilir. “Boşanma, yasal olarak kurulan evlilik birliğinin, yine yasal olarak sona erdirilmesi işlemidir” (Özgüven, 2001: 306). “Boşanma kişilikleri, sosyo-kültürel değerleri, alışkanlıkları ve tepkileri ile birbirlerine uyum sağlamayan, bir arada iken herhangi biri ya da her ikisinin de sosyal, mesleki sorunlar yaşadığı, vücutsal ve ruhsal yakınmalar geliştirebildiği kişilerin ayrı ayrı daha sağlıklı olabilmesi temeline dayanan bir sosyal gerçekliktir. Boşanma bazı evlilikler için kaçınılmazdır” (Şen, 2013: 22).

Boşanma ilk bakışta sadece karı-kocayı ve aile bireylerini ilgilendiren bir durum gibi görünse de, aslında toplumu ve sosyal düzeni de ilgilendiren bir konudur (Özgüven, 2001: 306). “Boşanma günümüz toplumlarında sıkça yaşanan bir olaydır. Ailenin ve sosyal konuların ihmal edilmesi günümüzde önemli toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Arpacı ve Tokyürek, 2012: 3). Toplum ailenin devamını sağlayacak, aileyi kurum olarak koruyacak önlemler alır. “Toplum, kuşkusuz, aileyi oluşturan bireylerin dengeli ve mutlu ilişkiler içinde yaşamalarını ister, ancak ailenin toplumsal bütünlüğünü ve varlığına, bireysel beklentilerden öncelikli bir yer verir. Bu amaçla ailenin çözülmesini güçlendirici kurallar koyarak ailenin varlığını korumaya çalışır. Böylece boşanma ancak yasalarla belirlenen nedenlerle gerçekleşebilmektedir. Bu durumda zaman zaman kişisel ve toplumsal beklentilerin çeliştiği ve çözümün güçlendiği görülmektedir” (Bilen, 1990: 283-284).

“Kanun koyucu, taşıdığı önemden dolayı boşanmaya Medeni Kanunda ayrı bir bölüm ayırmış ve Kanununun 161 ve 184. maddeleri arasında bu husus düzenlenmiştir. Kanunda boşanmanın tanımı yapılmamıştır. Doktrinde ise boşanmaya ilişkin farklı tanımlar bulunmaktadır” (Korkmaz, 2014: 5).

Türkiye’de boşanma olgusunun nedenleri için yapılmış ülke genelinde kapsayıcı araştırmalar bulunmaktadır. Boşanmaya ilişkin bilgilere, istatistikler ve araştırmalar tarafından yapılan bazı yerel çalışmalarla rastlanmaktadır. Boşanmaya yönelik detaylı araştırmalardan biri Arıkan tarafından 1992’de gerçekleştirilmiştir. Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma konulu bu araştırmada, alt sosyo-ekonomik düzeydeki 161 boşanmış kadının psiko-sosyal nitelikli sorunları araştırmanın odak noktasını oluşturmuştur. Bu araştırmada kadınların çoğu evlilik süresi boyunca eşlerine karşı olumsuz duygular beslemiş ve bu durum da ilişkilerine olumsuz bir şekilde yansımıştır (Boşanma Nedenleri Araştırması, 2009: 16-17).

Arıkan tarafından 1996’da Ankara’da halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması yapılmıştır. Orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadın ve erkeklerin boşanmaya ve boşanmış bireylere yönelik tutum, değerlendirme, öneri ve beklentileri ortaya konmuştur. Araştırmaya katılanlar zina ve şiddetli geçimsizlik durumunda boşanmanın olağan olduğunu belirtmişlerdir. “Araştırma da; sosyoekonomik düzey, yaş, eğitim durumu, medeni durum, yaşamın büyük kısmının geçtiği yer gibi değişkenler ile boşanmaya ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kentsel yerlerde yaşayanların, kırsal kesimde yaşayanlar ile karşılaştırıldığında boşanmayı daha kabul edilebilir olarak algıladıkları görülmüştür” (Boşanma Nedenleri Araştırması, 2009: 18).

“Aynı araştırmada bireylerin “boşanma ve boşanmış bireylere ilişkin değerlendirmelerine” bakıldığında; evlilikleri boşanma tehlikesi ile karşı karşıya bırakan en önemli faktör yüzde 74 ile eşlerin yetiştirme tarzlarının birbirinden çok farklı olmasıdır. Bunu, yüzde 64 ile eşlerin çocuk denecek yaşta evlenmesi ve eşlerin dini inançlarının birbirinden farklı olması (%63) izlemektedir. Araştırmaya katılanların “Sizce bir kadın aşağıda sayılan durumlardan hangisinde kocasından boşanabilir?” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde çoğunluğun “Kocasını ile fikren ve ruhen anlaşmıyorsa “ seçeneğini belirttikleri görülmektedir (%89). Erkeğin boşanabileceği durumların başında ise “Karısını kendisini bir başka erkek ile aldatırsa” seçeneği yer almaktadır (%99). Araştırmaya katılanların çoğunluğu da (%83) tüm çözüm yollarına rağmen evlilik birliği yürütülemezse (çok mutsuz olunması durumunda) “boşanmayı” kabul edilebilir bulmuştur” (Boşanma Nedenleri Araştırması, 2009: 18-19).

“Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1989 yılında gerçekleştirilen Türk Aile Yapısı Araştırması’nın bulgularına bakıldığında Arıkan’ın bulguları ile paralellik görülmektedir”. Kadınların boşanmak için önemli gördüğü nedenlerin başında zina ve geçimsizlik gelmektedir. Ayrıca Aile ve Sosyal Araştırmalar genel müdürlüğünün gerçekleştirdiği(1993), Gecekondularda Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyona Dönüşünü araştırmasında ‘Çok mutsuz olma’ durumunda boşanmanın genel kabul gördüğü saptanmıştır. Bu durumda boşanmayı onaylama büyük kentlerde daha yüksek oranlara ulaşmaktadır (Boşanma Nedenleri Araştırması, 2009: 19).

“Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü uzmanları tarafından gerçekleştirilen Üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğin kuruluşuna ilişkin görüş ve düşünceleri araştırmasında gençlerin %86’sı anlaşamayan eşlerin boşanmasını olumlu karşılamaktadır. (Kızların %90’ı, erkeklerin %83’ü). Çocuklu ailelerin boşanması konusunda ise gençlerin yarıdan çoğunun (Kızların %70’i, erkeklerin %52’si) bu durumu onayladığı görülmektedir. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün yaptığı diğer bir araştırma da Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı’dır. Araştırmadaki varsayım, eğitim ve ekonomik seviyenin yükselmesi ile boşanma oranı ve hızının artığıdır. Araştırma bulgularına bakıldığında varsayım doğrulanmaktadır (Boşanma Nedenleri Araştırması, 2009: 19-20).

BOŞANMAYA İLİŞKİN KURAMLAR

İster toplumsal baskılar, ister bireysel uyumsuzluk nedeniyle olsun her boşanma yoğun bir strese yol açmaktadır. Günümüzde boşanma literatürünün başlıca odaklarından biri, boşanmadan kaynaklanan strestir. Literatürde boşanmaya yönelik yaklaşımlar olumsuzdan

nispeten olumluya dek uzanan geniş bir yelpaze içindedir. Olumsuz yaklaşımlar boşanmayı daha çok sosyal yapma açısından değerlendirilmektedir. Buna göre boşanma, eşlerde birinin veya her ikisinin güçsüzlüğünden veya duygusal bozukluğundan kaynaklanmaktadır. Fakat böyle bir genellemeden kaçınarak çok yönlü bir değerlendirme yapılması, boşanmış bireylerin ve ailelerin gerçek koşullarını ve ne tür bir müdahaleye gereksinim duyduklarını belirlemek açısından yararlıdır (Arıkan, 1952: 23).

1970’li yıllarından itibaren boşanma konusunda uygulamalı araştırmalar büyük ölçüde artmıştır. Fakat bunların çoğunun kurumsal bir temeli yoktur. 1980’li yıllardan itibaren ise sosyolojik nitelikli sosyal değiş-tokuş kuramı ile sosyal-psikolojik nitelikli kriz kuramı tüm boşanma çalışmalarını damgasını vurmuştur (Arıkan, 1992: 23).

Sosyal Değiş Tokuş Kuramı

“Boşanmanın nedenlerini bireysel düzeyde açıklamakta kullanılan bu kuram, bireyin bir ilişkinin ödül ve maliyetlerini algılaması ile ilgilidir. İlişkinin ödül ve maliyetleri önceleri ekonomik açıdan tanımlanmış, ancak sonraları psiko-sosyal boyut da dikkate alınmıştır. Günümüzde bu kurama dayalı başlıca iki model geliştirilmiştir” (Arıkan, 1992: 23).

Levinger’e göre evlilikte eşlerin birbirine bağlılığı üç temel faktöre bağlıdır:

- 1) Evliliğin Çekicilikleri
- 2) Engeller
- 3) Alternatiflerin Çekiciliği

Evliliğin Çekicilikleri, evliliğin korunmasını ve sürmesini sağlayan ise duyulan sevgi ve saygı, arkadaşlık, dostluk gereksinimi, cinsel durum, ev sahipliği, kocanın geliri, eğitim düzeyi ve mesleği, sosyal benzerlik gibi sektörlerdir (Arıkan, 1992: 24). Engeller, evlilik ilişkisinin sürmesini zorlayan güçleri içermektedir. “Çocuklar özellikle küçük çocuklar evliliği sona erdirmeye açısından engeldir. Öte yandan, evliliği sürdürmeyi zorunlu görenler boşanma olasılığını düşünmeyi bile kendilerine bile yasaklamaktadırlar. Boşanma deneyimi olan bireyler, yeni evliliklerinde bu olasılığı daha kolay düşünmektedirler. Boşanmayı yasaklayıcı dinler, yasaklamayanlara göre daha fazla boşanmayı engellemektedirler. Ayrıca güçlü akrabalık ilişkilerini destekleyen kültürlerde desteklemeyenlere göre boşanma oranları daha düşüktür. Boşanmayı onaylamayan toplumsal tutumlar da önemli bir engeldir. Boşanmanın velayet ve nafaka gibi yükümlülükleri de boşanmayı göze alma açısından birer engel olarak işlev görebilir” (Arıkan, 1992: 24). Alternatiflerin Çekicilikleri; bireyler, evlilik

ilişkisi dışındaki bir durumu, kendi evlilik ilişkilerinde daha çekici olarak algılamadıklarından da boşanmaya yanaşmazlar. Bu durumda başlıca alternatifler bağımsızlık, kendini gerçekleştirme ve potansiyel eşler olabilir. Boşanmaların bir kısmı başka birisine yeğlemek nedeniyle gerçekleşmektedir. Kadının kocasından bağımsız bir gelire sahip olması da başka bir etmendir. Ayrıca, kadının güçlü ve atak olması gibi çekici özellikler bazen değişik alternatiflerin oluşmasına neden olabilir (Arıkan, 1992: 24).

Sosyal Değiş Tokuş Modeli

“Becker, evlilik ilişkisinde eşlerin periyodik olarak, evli kalmanın yarar ve maliyetlerini gözden geçirdiklerini ileri sürmektedir.” İnsanlar bilgi eksikliği içinde yaşamaktadırlar. Fazla incelemek ve bilgi sahibi olmak evlilik tercihlerinin niteliğini yükseltir. Evlilikten beklenen yararlar artar. Yoğun araştırmayla toplanan bilgi, eşlerin özelliklerini tahmin etmekle kullanılmaktadır. Değerlendirmesi güç olan özellikler, kısmen belirgin özelliklere (din, eğitim, aile fiziksel görünüş v.b) ilişkin bilgileri kullanmakla tahmin edilir (Arıkan, 1992: 25).

“Becker’e göre, boşanmaların çoğunun evliliğin ilk yıllarında olmasının nedeni ‘evlilik piyasası’ndaki yetersiz bilgilerdir. Zamanla evlilik içerisinde daha fazla bilgi sahibi olunmaktadır.” Ayrıca bir çift evlendikten sonra toplam olumsuz ve beklenmedik bilgilere dayanarak, evliliği sürdürmenin sağladığı net yararlar boşanmanın sağladığı net yararlardan az olursa boşanacaktır (Arıkan, 1992: 25-26).

Kriz Kuramı

Bu kuram çerçevesinde geliştirilmiş ve günümüze kadar süregelen bir model Wiseman'ın modelidir. Bu modele göre bir olay, mevcut dengeyi bozmuşsa ve mevcut savunma mekanizmaları, eski dengenin sağlanmasında yetersiz kalıyorsa bu olay krizdir. Ortaya çıkan olay farklı farklı algılamalara yol açabilir. Bu algılamalar da farklı tepkilere yol açar. Buna göre, temel gereksinimlere veya kişilik bütünlüğüne yönelik bir tehdidin algılanması şahsiyete tepkisine, kayıp depresyon tepkisine ve mücadele edilecek bir durum da yeni sorun çözme yöntemlerinin geliştirilmesine yol açacaktır. Boşanma her üç tepkiyi de içermektedir (Arıkan, 1992: 27).

Wiseman (1975) modeli şu beş aşamayı içermektedir:

- 1) İnkâr: “Boşanma süreci boşanmaya karar verilmesinde çok önce başlamış olabilir. Dolayısıyla, bu ilk aşama ‘duygusal boşanma’ olarak tanımlanmaktadır... Bu

aşamada, evlilik ilişkisini sürdürüebilmek için inkar yoğun olarak kullanılmaktadır... İnkâr yoluyla uyum yapma çabasının bir başka biçimi de eşlerin çocuklar gibi bir takım mantıklı gerekçelerle boşanmayı gündeme getirmekten kaçınmalarıdır. Böyle bir durumda herhangi bir stres evlilik dengesinin iyice bozulmasına yol açabilir.” Evlilik sistemi bu durumun üstesinden gelecek kadar esnek değilse önemli bir krize yol açabilir (Arıkan, 1992: 27).

- 2) Kayıp ve Depresyon: Stresle beraber artık bireyler evliliğin kötü gittiğini inkar edemezler. Eşler, artık beraberliklerinin bir sorun olmaya başladığını kavrarlar. Eşlerden biri, yorgunluk, dalgınlık, ümitsizlik, baş ağrısı gibi depresif belirtiler geliştirebilir (Arıkan, 1992: 27-28).
- 3) Öfke ve Ambivalans: Evliliğin sona erdirilmesi gerekçesiyle depresyondan öfkeye geçirilir. Bu aşamada ilk kez velayet, nafaka, malların paylaşılması gibi konular tartışılmaya başlar. Tartışılan konular çatışmayı ve öfkeyi artırabilir (Arıkan, 1992: 28).
- 4) Yeni Bir Yaşam Tarzının ve Kimliğin Oluşturulması: Boşanmış kişiler ‘Boşanmış kişi’ olma düşüncesine uyum sağlama yolları ararlar. “Bu aşamada kişilik, yeni uyum yapma yöntemlerinin gelişimine açıktır. Daha çok eskiden çözülememiş kimlik sorunlarını yeniden gözden geçirme söz konusudur.” (Arıkan, 1992: 28).
- 5) Kabul ve Entegrasyon: “Boşanmış kişinin kendisini mesleki, sosyal ve cinsel açıdan yeterli görmeye başlamasıyla yeni bir işlevsellik düzeyi de yavaş yavaş kabul edilir.” Sosyal ilişkileri güçlenmeye başlar, kendisine ilişkin düşünceleri düzelir. Eski eşe duyulan kızgınlıklar azalır ve eski evliliği olduğu gibi kabul eder. “Bu kabul, boşanma sürecinin tamamlanmasında önemli rol oynar” (Arıkan, 1992: 28).

TÜRKİYE’DE BOŞANMA

Boşanma oranları hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu artışın nedeni sorulduğunda bunun tek bir yanıtı vardır. Mahkeme kayıtları incelendiğinde en fazla paya sahip olan neden evlilik birliğinin temelden sarsılmasıdır. Yani geçimsizliktir. Fakat geçimsizliğe götüren nedenlerin temelinde yer alan psiko-sosyal, ekonomik, kültürel ve toplumsal faktörler çok boyutlu olarak ortaya koyulmaktadır. “Türkiye gibi hızlı bir değişim süreci yaşayan bir ülkede boşanmaya etki eden bu faktörlerin detaylı bir şekilde ele alındığı çalışmaların periyodik aralıklarla gerçekleştirilmesi boşanmanın nedenlerinin anlaşılması açısından hayati öneme sahiptir” (İyilikçi, 2015: 10-11).

Türkiye’de boşanma olgusu son 20 yıla kadar önemli bir toplumsal sorun olarak algılanmıştır. Özellikle 20. Yüzyılın son dönemine karşı ön yargılı ve damgalayıcı tutumlar söz konusu olmuştur. Bu tutumlarda güçlü aile bağlarının ve dini inançların etkisi de görülmüştür. Kadının ekonomik bağımsızlığının bulunmaması ailede sorunların çözümlendiği bir dinamik yapının söz konusu olması gibi faktörler nedeniyle boşanma olgusu toplumsal bir sorun olarak görülmemiştir (Güler, 2011: 95).

Türkiye’deki boşanma oranları dünyanın birçok ülkesiyle karşılaştırıldığında hala çok düşük düzeydedir. Ülkemizde boşanmalar ciddi bir sosyal sorun olma aşamasına gelmemiştir. Fakat 1990’lı yıllardan itibaren gözlenen artışla boşanmalar, ülkemiz için bir sosyal sorun potansiyeli taşımaya başlamıştır (Yılmaz, 2011: 47).

İnsanlar sürekli değişme eğilimindedirler ve değişme iki taraf içinde farklı niteliklerdedir. Bu durum da anlaşmazlıkların oluşmasına zemin hazırlar. Bu nedenle iki tarafın bazı konularda anlaşmaması temel boşanma sebebidir. “Günümüz pek çok çiftin boşanma nedenlerinin temelinde aralarında sevgi bağı olmasına rağmen, kişilik uyumsuzluğu yaşayarak, sağlıklı eş ilişkisi oluşturmamaları yatmaktadır” (Aydın, 2013: 13).

“Son yıllarda boşanmaların artmasının en önemli sebeplerinden birisi kültür yozlaşmasıdır.” Toplumun yaşadığı sosyo-kültürel değişim süreci aileyi de etkilemektedir. Bunun sonucu olarak da boşanmalar artmaktadır. Burada etkili olan faktör modernleşmedir (Çimen, 2008: 447). Modern ve Batı yaşam biçimine ait hızlı tüketim kültürü ve bireyselleşme gibi olgular evliliğin kutsallığını yok etmiş, evli çiftleri yeni arayışlara sevk etmiştir. Kentli modern hayatta evlilikler daha kırılgan hale gelmiştir. Türkiye’de 2000 sonrası hızlı kentleşmeyle birlikte bireyselleşme olgusu önem kazanmış bu da fedakarlığa paylaşmaya dayanan aile hayatını olumsuz yönde etkilemiştir (Zencirkıran, 2013: 356). Kentleşmeyle birlikte kadın hakları gelişmiş, eğitim düzeyi yükselmiş ve kadının toplumsal yaşama katılımı artmıştır. Ailenin yaşam düzeyi yükselmiş fakat aileye rol çatışması girmiştir. Bunun sonucunda da boşanma kentlerde daha çok artmıştır (Keskin,2007: 12).

Boşanma artışını hızlandıran diğer bir faktör de çiftler arasındaki kültürel farklılıktır. “Dünya görüşleri farklı olan çiftler, aslında alışık olmadıkları farklı ortamlara taşınmakta, evlilik hayatı kültürel uyumsuzluk nedeniyle sona ermektedir.” Bu nedenle aynı din ve inançta olan çiftler, farklı inançtan olan çiftlere göre daha mutlu olmaktadır (Zencirkıran, 2013: 355). Bir diğer etken de refah düzeyinde artıştır. “Zenginlikten kaynaklanan yaşam biçimi değişiklikleri ve özellikle kadınlar açısından ekonomik özgürlükte artış, boşanma

eğilimini tetikleyici bir etken olabilir (Zencirkıran, 2013: 355). Başka bir etken ise eşlerin evlilik öncesi birbirlerini yeteri kadar tanımamalarıdır. Bireyin eşini kendi seçme fırsatına olmaması ya da duygusal bir şekilde yaklaşarak tüm yönleriyle tanımaması evlilikte düş kırıklığına neden olmaktadır (Yavuzer, 2004: 229). Eş seçiminde kısa süreli beraberlik gerçekçi olamamaktadır. Kişilerin gerçek kimlikleri evlendikten sonra ortaya çıkmaktadır. Çiftler flört döneminde görmek istediklerini görmekte ve evlilik sonrasında gerçeklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Çimen, 2008: 451).

Boşanmaya yol açan nedenlerden bir diğeri de şiddettir. Sadece sosyo-kültürel düzeyi düşük kadınlar değil, yüksek tahsilli ve eğitilmiş kadınlar da şiddete maruz kalmaktadır. Şiddet, eşler arasında fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel şiddet olarak görülmektedir. Bunun yanında bir diğer önemli etken de aldatmadır. Kadının kocasını aldatması affedilmesi mümkün olmayan bir davranış olarak görülürken, erkeğin karısını aldatması gurur verici bir şey olarak algılanmaktadır. Ancak günümüzde kadınlar fazlasıyla hassas ve aldatılmayı kabul etmemektedirler. Özellikle kocasını severek evlenen bir kadın bu durumu son derece affedilmeyen bir suç olarak görmektedir (Gökner, 2011: 187).

Alkol ve uyuşturucu kullanımı da evlilik bağlarını zayıflattığı için boşanma nedenleri arasındadır. Alkol bağıllığı bir süre sonra daha ileri boyutlara ulaşır, kişi çalışamaz duruma gelir. Kişide akıl hastalıkları ortaya çıkabilir ve kişi babalık görevini yerine getiremeyebilir. Bir süre sonra evlilik devam etmez duruma gelir (Çimen, 2008: 453). Başka bir etmen de eşlerin akrabalarının aileye müdahalesidir. “Akrabaların aile içine müdahalesine engel olunmaması, bir taraftan aile mahremiyetinin ihlaline diğer eşe ve aile ödevlerine karşı olumsuz bir tavır içine girmesine ve geniş aile yapısının devamı uğruna çekirdek ailenin zarar görmesine göz yumulmasına neden olmaktadır” (Sürerbiçer, 2008: 15).

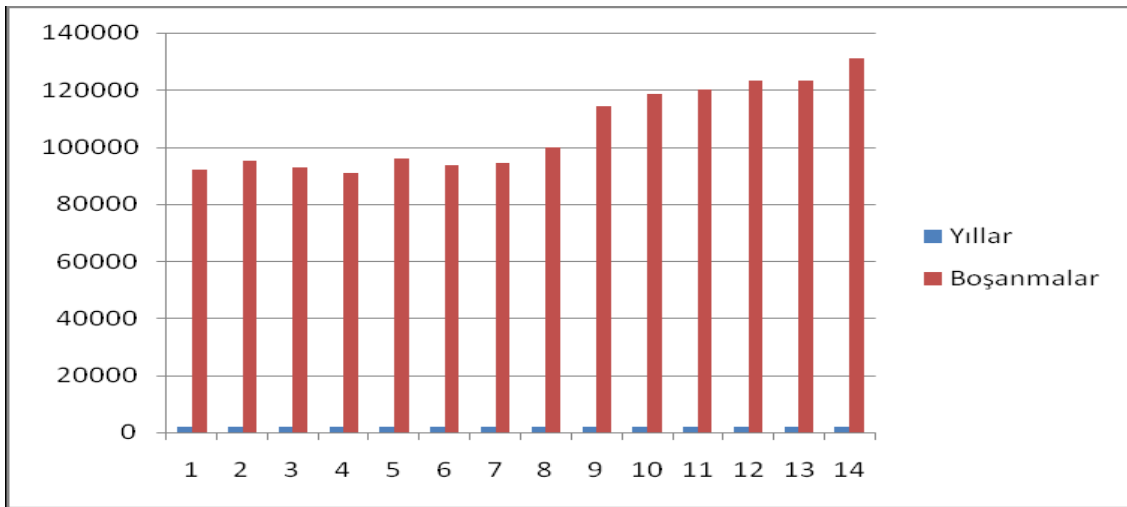
Ülkemizde boşanma istatistiklerine bakıldığında boşanmaların %40,3’ü ilk 5 yıl içerisinde gerçekleşmiştir. %23,7’si ise 16 yıl ve daha fazla süre evli olan çiftlerde gerçekleşmiştir (Akıcı, 2012, s.251). 2014 yılında ise boşanmaların %39,6’sı evliliğin ilk 5 yılı içinde, %21,8’i 6-10 yılı içinde gerçekleşmiştir (Mişe, 2015: 28).

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2001 yılından 2014 yılına kadar Türkiye genelinde gerçekleşen boşanma sayıları şu şekildedir:

Tablo 1: 2001-2014 Yılları Arasında Türkiye'de Boşanma Sayıları (Mişe, 2015: 27).

Yıllar	Boşanmalar	Yıllar	Boşanmalar
2001	91.994	2008	99.663
2002	95.323	2009	114.162
2003	92.637	2010	118.568
2004	91.022	2011	120.117
2005	95.895	2012	123.325
2006	93.489	2013	123.305
2007	94.219	2014	130.913

Grafik 1: 2001-2014 Yılları Arasında Türkiye'de Boşanma Sayıları

Tablo1 ve grafik 1'e bakıldığında boşanmaların artış gösterdiği açıkça görülmektedir. Evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre %0,1 azalarak 99.704 olmuştur. 2014 yılına baktığımızda boşanmaların sayısı bir önceki yıla göre %4,5 artarak 130.913'e yükselmiştir (Mişe, 2015: 28).

Türk Medeni Kanununda Boşanma ve Nedenleri

Evlilik eşler ve çocuklar için mutluluk ve huzur yerine ıstırap kaynağı olmaya başladığında evlilik birliğini sonlandırmak gerekebilir. Eşlerin evlilik birliğini sonlandırmak için açtığı ya

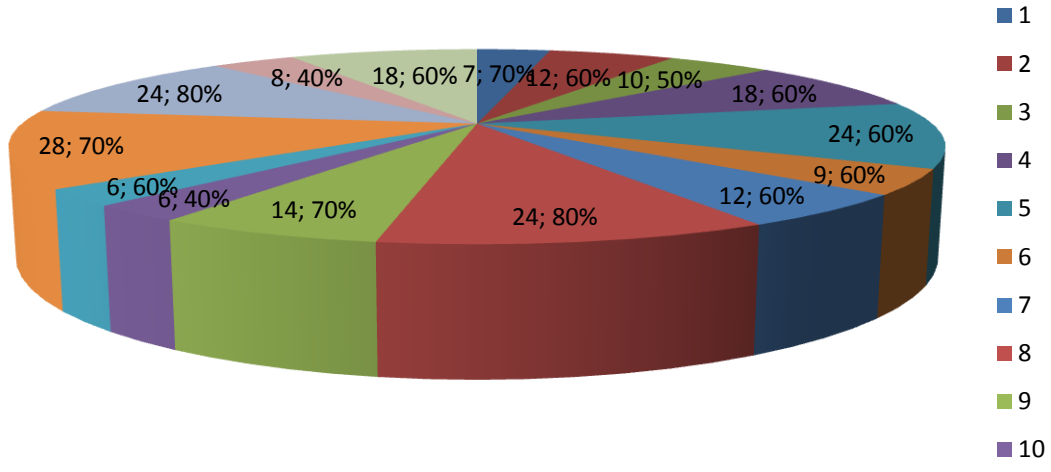
da eşlerden birinin kanunda öngörülen nedenlerden birine dayanarak açtığı dava sonucunda evliliğin hakim kararı ile sona erdirilmesi boşanmadır (Mişe, 2015: 29).

“2001 yılında kabul edilen 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci bölümü boşanma konusunu ele almaktadır. Bu bölümde boşanma sebepleri başlığı altında 6 maddeye yer verilmiştir. Kanun, 161-165 arası 6 madde de özel boşanma sebepleri olarak; zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığını saymıştır” (Mişe, 2015: 29). 116. maddede ise genel boşanma sebepleri, evlilik birliğinin temelinden sarsılması, eşlerin boşanma hususunda anlaşması ve fiili ayrılık nedeniyle boşanma olarak belirtilmiştir. “Özel boşanma nedenleri dışındaki sebeplerin varlığı halinde boşanma ancak hâkimin takdiri ile ve genel boşanma nedenine dayanarak mümkün olabilir” (Yılmaz, 2011: 38).

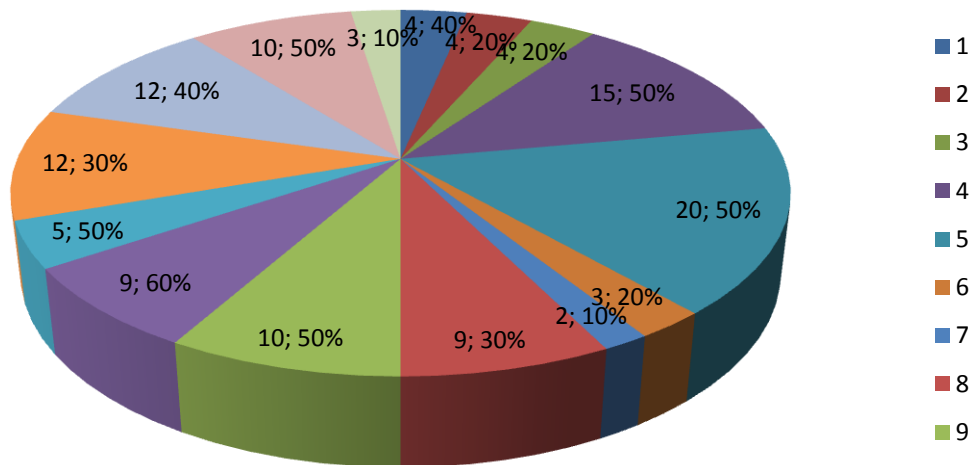
Görüşülen avukatlarla elde edilen veriler excel yardımıyla pasta dilimi grafiğine dönüştürülmüştür. Grafiğe bakıldığında renkli kutucuklar görüşülen avukatları belirtmektedir. Örneğin; görüşülen birinci avukat mavi renkle gösterilmiş olup yönelttiğimiz soru karşısında yıl içerisinde 10 boşanma davasına baktığını belirtmiştir. Sekizinci avukat kırmızı renkle gösterilmiş olup yıl içerisinde 30 boşanma davasına baktığını belirtmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara bakılarak, görüşülen 15 avukatın yıl içerisinde toplam 350 boşanma davasına baktığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise yıl içerisinde birçok çiftin aile birliğinin bozulduğu görülmektedir.

2.Son bir yılda boşanma davalarında, size başvuranların ne kadarı kadın ?

Görüşülen avukatlara son bir yılda boşanma davalarına başvuranların ne kadarının kadın olduğu sorulduğunda mavi kutucukla belirtilen birinci avukat ona başvuranlardan 7 kişinin kadın olduğunu söylemiştir. Bu da ona boşanmak için başvuranların %70'ine tekabül etmektedir. Mesela yedinci avukata sorulduğunda kendisine boşanmak için başvuranlardan 12 kişinin kadın olduğunu söylemiştir. Bu da kendisine başvuranların %60'ının kadın olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre görüşülen avukatlara boşanmak için başvuran kişilerin %61,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır.

3. Son bir yılda boşanan çiftlerde kadınların çalışma durumu nedir?

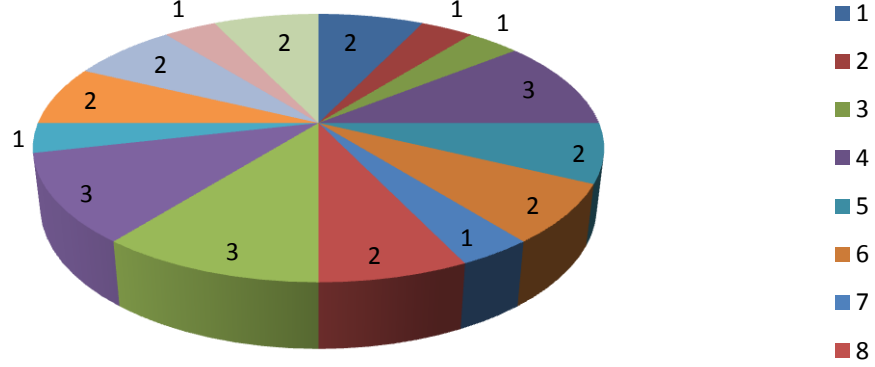
Görüşülen avukatlara son bir yılda boşanan çiftlerde kadınların çalışma durumu sorulmuştur. Mesela grafikte mor kutucukla belirtilen dördüncü avukat, son bir yılda bakmış olduğu boşanma davalarında kadınların 15'inin çalıştığını belirtmiştir. Bu da o avukatın bakmış olduğu boşanma davalarında kadınların %50'sinin çalışmakta olduğunu göstermektedir. Yine aynı şekilde baktığımızda on üçüncü avukat bakmış olduğu boşanma davalarında kadınların 12'sinin çalışmış olduğunu belirtmiştir, yani avukatın baktığı boşanma davalarında kadınların %40'ının çalıştığı görülmektedir. Genel olarak grafiğe bakıldığında ise elde edilen verilere göre kadınların %36,3'ünün çalışmakta olduğu görülmektedir.

Görüşülen avukatlara, boşanma davalarında kadınların ne kadarının nafaka talep ettiği sorulmuştur. Grafiğe bakıldığında ikinci avukat bakmış olduğu boşanma davalarında kadınların nafaka talebi olmadığını belirtmiştir. Yine grafiğe bakıldığında pembe kutucukla gösterilmiş olan on dördüncü avukat bakmış olduğu boşanma davalarında 18 kadının nafaka talep ettiğini belirtmiştir. Bu da göstermektedir ki avukatın bakmış olduğu boşanma davalarında kadınların %90'ı nafaka talep etmektedir. Grafiğe genel olarak bakıldığında ise boşanma davalarında kadınların %64,6'sının nafaka talebinde bulunduğu görülmektedir.

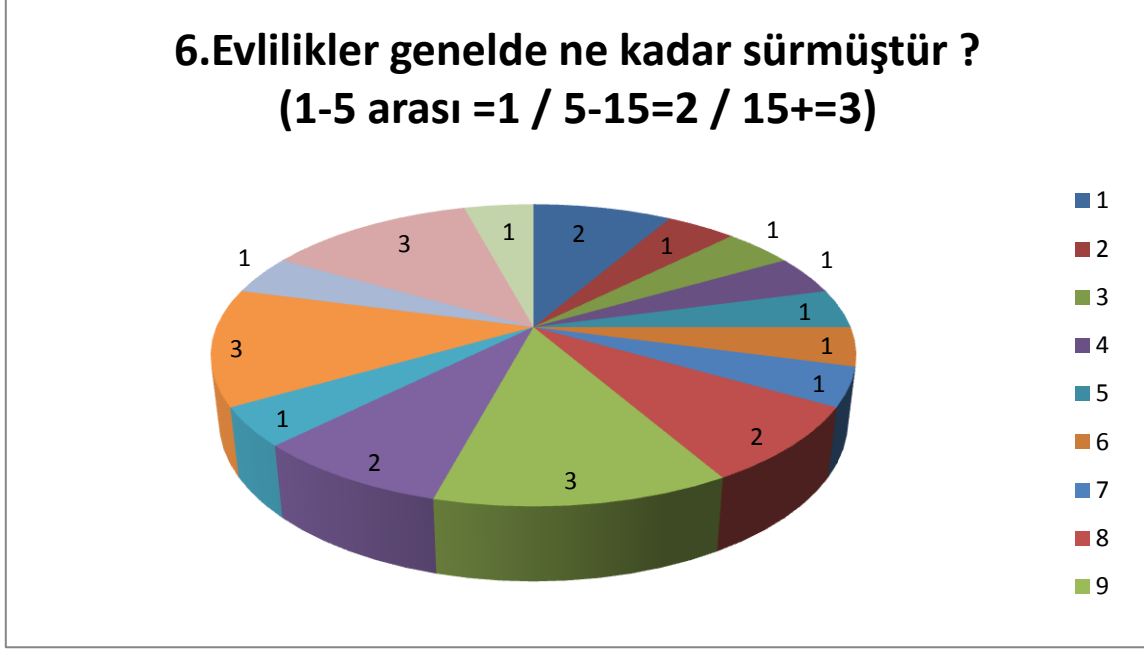
Görüşme yapılan avukatlardan birinin verdiği cevaba göre, çalışmayan kadınların çoğu nafaka talep ediyor. Çalışan kadınların bazıları ise kendileri için değil daha çok çocukları için nafaka talebinde bulunuyor.

5.Boşanan çiftlerin eğitim düzeyleri genelde ne durumdadır? (Düşük=1, Orta=2, Yüksek=3)

Görüşme yapılan avukatlara boşanan çiftlerin eğitim düzeylerinin genel olarak ne durumda olduğu sorulmuştur. Avukatlardan 5 tanesi boşanmakta olan çiftlerin eğitim düzeyinin düşük olduğunu, 7 tanesi orta düzeyde olduğunu ve 3 tanesi de yüksek olduğunu belirtmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında eğitim seviyesi ile boşanma oranları arasında ters orantı olduğu görülmektedir. Fakat görüşme yapılan avukatlardan birinden aldığımız yanıt aynen şu şekildedir: “Eğitim düzeyi yükseldikçe boşanma sayısı artar. Eğitim düzeyi yüksek olmayan insanlarda aile bağları ve geleneksel bağlar daha kuvvetlidir. Evlilik çok kötü de olsa evliliği devam ettirme eğilimi vardır. Eğitim düzeyi yüksek olan insanlarda ise hayatını yeniden yapılandırabilme düşüncesi vardır.” Görüşme yapılan diğer bir avukattan edinilen bilgiye göre ise: “Genelde eğitimli olan kadınlar boşanma eğiliminde oluyor ya da eğitimsiz olan, aşırı derecede maddi ve manevi şiddet gören kadınlar boşanmak istiyor.” Bu da bize şunu göstermektedir ki, eğitim düzeyi ile boşanma oranları arasında çok sıkı bir ilişki yoktur.

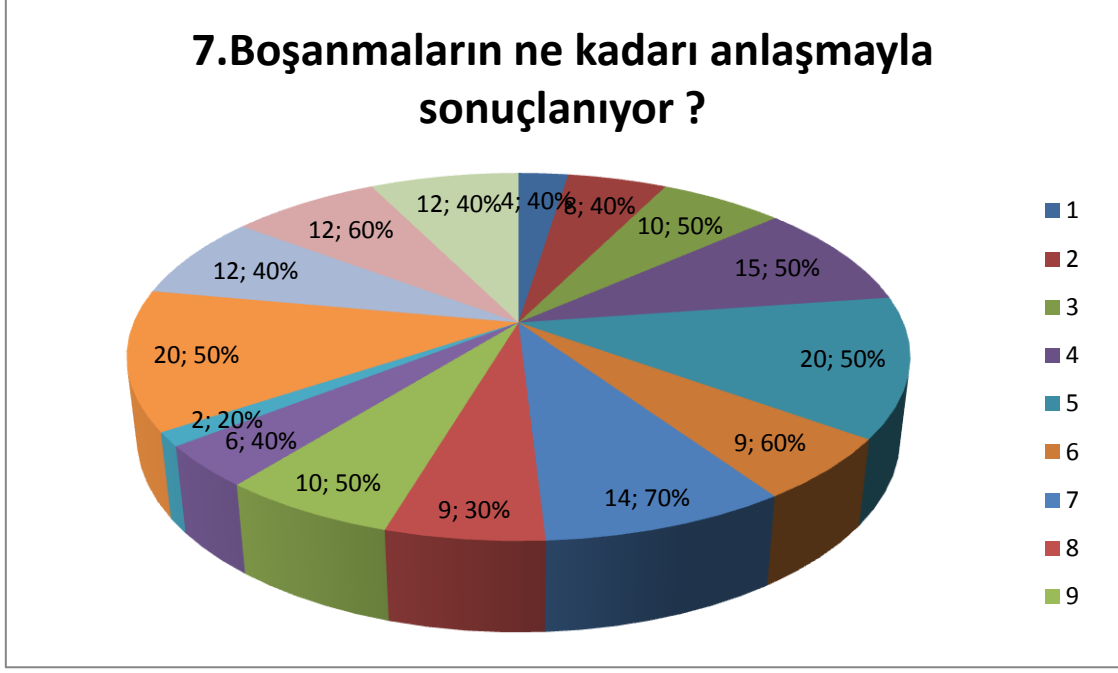

Görüşme yapılan avukatlara evliliklerin ne kadar sürdüğü ya da boşanmaların evliliğin en çok hangi yıllarında gerçekleştiği sorulmuştur. Görüşme yapılan avukatlardan 9'u boşanmaların ilk beş yıl içerisinde gerçekleştiğini, 3'ü beş ile on beş yıl arasında gerçekleştiğini, diğer 3'ü ise on beş ve daha sonraki yıllarda gerçekleştiğini belirtmiştir. Grafikte gösterilen verilere de bakıldığında genel olarak boşanmaların evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiği görülmektedir.

Görüşülen avukatlardan edinilen bilgilere göre boşanmaların en çok hangi yılda gerçekleştiği konusunda çocuklar etkin bir rol oynamaktadır. Çocuk sahibi olmadan gerçekleştirilen boşanmalar evliliğin ilk 5 yılında gerçekleşmektedir. Bir de çiftlerin çocukları olduğunda çocuklar büyüdükten sonra ancak boşanmalar gerçekleştirilmektedir. Bu da evliliğinde çocuk sahibi olanların ancak ileriki yıllarda boşanmalarını gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Görüşülen avukatlardan bazıları boşanmaların %70'inin evliliğin ilk 2 yılında gerçekleştiğini söylemiştir. Bunun nedeni olarak da eşlerin birbirini yanlış anlamaları, tam anlamıyla tanımamaları, evliliğin yükünü kaldıramamaları gibi olguları belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan avukatlara boşanmaların ne kadarının anlaşmalı olarak sonuçlandığı sorulmuştur. Grafiğe bakıldığında kırmızı kutucukla belirtilmiş olan ikinci avukat bakmış olduğu boşanma davalarından 8'inin anlaşma ile sonuçlandığını söylemiştir, yani bakmış olduğu boşanma davalarının %40'ını anlaşma ile sonuçlanmıştır. Mavi kutucukla belirtilen yedinci avukat ise bakmış olduğu boşanma davalarının 14'ünün anlaşma ile sonuçlandığını belirtmiştir, yani bakmış olduğu boşanma davalarının %70'i anlaşma ile sonuçlanmıştır.

Görüşme yapılan avukatlardan biri şu şekilde anlatıyor: *“Eşlerin kültür düzeyleri yükseldikçe birbirlerine karşı olan ilişkileri ve istekleri daha medenice ve makul oluyor. Kültür düzeyi daha az seviyede olanlar ise sadece bir tarafın tüm haklara sahip olduğunu, diğer tarafın ise hakkı olmadığını düşünüyor ve buna göre davranıyor.”* Diğer bir avukat ise şu şekilde anlatıyor: *“Anlaşmalı boşanmalarda sorun daha fazla nafaka ve tazminatlarda olmaktadır. Çocuğun velayeti çok fazla sorun olmamaktadır. Kültürlü kesim daha fazla hak arama telaşındadır fakat tahsilli olmayan kesim ise karşı taraftan daha fazla maddiyat koparma telaşındadır.”*

Boşanmanın nedenleri nelerdir (ilk beş neden)?

Boşanmanın nedenleri nelerdir? Görüşme yapılan avukatlara, baktıkları boşanma davalarında kendilerine başvuranların en çok hangi nedenlerle o kararı verdikleri sorulmuştur. Yani baktıkları boşanma davalarından hareketle boşanmalarda en çok karşılaşılan ilk 5 nedenin ne olduğu sorulmuştur. Avukatlardan alınan cevaplar incelendiğinde ilk beş neden arasında en çok tekrarlanan nedenler saptanmıştır. Görüşme sonucunda elde edilen cevaplara

bakıldığında en çok tekrarlanan nedenler şunlardır: şiddet, aldatma, iletişimsizlik, ekonomik nedenler ve teknoloji. Bu nedenler önem derecesine göre sıralandığında ise ilk sırada iletişimsizliğin yer aldığı görülmektedir. Avukatlardan alınan cevaplara bakıldığında bu nedenlerin yanında toplumsal cinsiyet, ailelerin evliliğe müdahalesi, erken yaşta evlilik, narsist kişilik yapısı gibi nedenler de yer almaktadır.

1) İletişimsizlik: Boşanmalarda en önemli neden olarak iletişimsizlik, eşler arasındaki uyumun bozulmasına ve çoğu küçük sorunun büyük krizlere dönüşmesine neden olmaktadır. Günümüzde eşler arasında iletişimde azalma söz konusudur. Birlikte zaman geçirilmediği, konuşulmadığı zaman paylaşımlar da azalmaktadır. Paylaşımların azalması beklentilerin artmasına neden olmaktadır. Beklentilerine karşılık bulamayan eşler de öfke duygusuna sarılmaktadır. Fakat iletişimsizlik tek başına bir neden olarak ele alınmamalıdır.

2) Teknolojik Nedenler: Boşanmayı etkileyen önemli nedenlerden birisi de –görüşme yapılan avukatların da belirttiği gibi- teknolojik nedenlerdir. Teknoloji ile iletişimsizlik birbiriyle bağlantılı bir şekilde ele alınmalıdır. Çünkü hemen her evde yer alan bilgisayarlar aracılığıyla oynanan oyunlar, sosyal medya bağımlılığı ve sanal sohbetlerin özellikle genç evliliklerde boşanma nedenleri arasında yer almaya başladığı görülmektedir. Artık evli çiftler eskisi gibi birbiriyle bir şeyler paylaşmamakta, sohbet etmemektedir, birlikte zaman geçirilmemektedir. Eşler birbirleri ile gün içinde ya kısa mesajla ya da sosyal medya profillerindeki mesaj kutuları üzerinden haberleşmektedir. Avukatlardan biri şunu belirtmiştir: “Zamanın nasıl geçtiğini fark edemeyen teknoloji bağımlıları ekran karşısında ya da internet başında sabahlamaktadırlar. Kişi eşine ayırması gereken zamanı bu şekilde harcıyor. Çiftler bu şekilde olunca gündelik iş ve sorumluluklarını yerine getiremiyorlar. Günümüzde artık hem maddi hem manevi dünyadan önemli değerler kaybedilmektedir. Bu durum eşler arasında sorunlar yaşanmasına neden oluyor. Kişi artık eşlik görevini ya da annelik/babalık görevini yerine getiremiyor. Eşler artık birbirleriyle konuşmuyorlar ve bir şeyler paylaşmıyorlar. Böyle olunca da eşler arasında bir iletişimsizlik yaşanıyor. Erkek eve gelince televizyon karşısında oturuyor, kadın bir şey sorunca da ya duymuyor ya da onu geçiştirecek cevaplar veriyor. Ayrıca kadın da elinde telefon, sosyal medyada internette vakit geçiriyor. Böylece karı-kocanın bir paylaşım alanı olmuyor.”

3) Ekonomik Nedenler: Avukatlardan gelen cevaplarda en çok tekrarlanan diğer bir faktör de ekonomik nedenlerdir. Yapılan araştırmalara da bakıldığında ekonomik yönden gelişmiş ülkelerde boşanma oranları daha yüksektir. Çünkü bu ülkelerde kadınlar ekonomik bağımsızlığını elde etmişler, iş hayatına atılmışlardır. Yani kadının ekonomideki rolü ve

önemi artmıştır. Artık kadın birine bağımlı olmadan da hayatını devam ettirebilmektedir. Bu şekilde olunca kadın evlilikte aradığını bulamadığında, boşanma kararını vermek için ekonomik özgürlüğü olmayan kadından daha az düşünmektedir. Bunun yanında ekonomik neden olarak farklı bir bakış açısı da söz konusudur. Türkiye hala geleneksel aile özelliklerini eskiden olduğu kadar olamasa da taşıyan bir ülkedir. Türkiye gelişmekte olan bir ülke olsa dahi toplumun bazı kesimlerinde hala şu düşünce mevcuttur: erkek çalışıp evin geçimini sağlamakla, kadın da evin işini yapmakla görevlidir. Aslında bu bahsedilen durum toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet, kişinin içinde yaşadığı toplum ve kültürün o cinsiyeti nasıl tanımladığı ve ona hangi rolleri uygun gördüğüyle ilgilidir. Bunlar toplumumuzda geleneksel cinsiyet rolleridir. Bunun yanında günümüzde yaşanan işsizlik sorunu vardır ya da düşük ücretli işlerde çalışma söz konusudur. Fakat günümüz ayrıca bir tüketim toplumdur ve bu durum ilişkilere de yansımaktadır. Yaşanılan çağ teknolojik gelişmelerin hızlı olduğu bir çağdır. Her şeyin yenisinin istendiği ve almaya yönelik talebin arttığı bir süreç söz konusudur. Bu süreç içerisinde eşlerin birbirlerinden beklentileri de artmaktadır. Fakat çiftlerden sadece erkek çalışıyorsa ve çalıştığı iş düşük ücretli ise kadının beklentileri karşılanamamaktadır. Erkek de bu durumda eşine yetemediğini düşünmektedir. Bunu yanında yaşanan geçim sıkıntısı da çiftler arasında tartışmalara neden olmaktadır. Bu tartışmaların sıklık derecesi artmakta ve eşler arasında bir çatışma söz konusu olmaktadır. Bu da beraberinde şiddeti getirebilmektedir. Bunun yanında eşlerden ikisinin de çalıştığı durum söz konusu olmaktadır. Bu durumda kadın hem ev içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmakta hem de ev dışında çalışmaktadır. Bu şekilde evle ilgili sorumluluklar, çocukların bakımı ve eğitimi gibi konular eşler arasında problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Önceden de bahsetmiş olduğumuz gibi toplumda kadına ve erkeğe yüklenen roller vardır. Kadın çalışıyor olsa bile ev içerisindeki eş ve annelik rollerini yerine getirmekle sorumlu olmaktadır. Erkeğe ve kadına yüklenen bu roller yerine getirilmediği takdirde eşler arasında sorunlar ortaya çıkmakta ve bu durum da birçok çiftin boşanmasına neden olmaktadır. Görüşme yapılan avukatlardan biri şunu belirtmiştir: “Eşler arasında sevgi ve saygı bittiğinde sorunlar oluşmaya başlamaktadır. Buna bağlı olarak da eşler arasında uçurumlar oluşmakta, iletişimsizlik yaşanmaktadır. Özellikle son yıllarda bilgisayar, telefon ve en önemlisi de internet kullanımının artmış olmasıyla birlikte eşler arasındaki iletişim zayıflamıştır, paylaşımlar azalmıştır. Eşlerin beklentileri daha üst bir düzeye yükselmiştir. Özellikle son yıllardaki pembe diziler bayanların gözünü çok boyamaktadır. Artık beklentiler farklılaşmakta ve imkânlarla kanaat getirilmemektedir. Kadın, evini izlediği dizideki gibi tasarlamak istiyor, perdesi yeni iken televizyonda gördüğünü çok beğeniyor ve değiştirmek

istiyor ya da arkadaşının evindeki koltuk takımı yenidir ve kendi evinde onun daha iyisini istiyor, fakat bunları isterken kadın kocasının durumunu göz önünde bulundurmuyor. Kocasının durumu bunları almaya müsait değildir ama kadın bunları ısrarla almak istiyor. Bu durumda erkek bu kadar ısrara dayanamıyor borçla ya da kredi kartıyla karısının istediklerini almak zorunda kalıyor yoksa kadın bir türlü susmuyor. Fakat bu durum erkeği sıkıntıya sokuyor ve bunun sonucunda borçlandıkları için geçim sıkıntısı yaşanıyor. Erkek bunu yapmazsa bu defa da kadın sürekli şikâyet ediyor, tartışma çıkartıyor. Sürekli her şeyin daha iyisini ve yenisini istiyor. Bozulan bir şey tamir ettirilmiyor, yerine yenisi alınmak isteniyor. Bu da çiftler arasında problemlerin ortaya çıkmasına neden oluyor. Bu durum aşılamadığında ise boşanmalar gerçekleşiyor.”

4) Şiddet: Boşanmalarda üzerinde önemle durulan ve toplumumuzun da kanayan bir yarası olan neden de şiddettir. Aslında kadına yönelik şiddettir. Eşlerin birbirine karşı psikolojik, fizyolojik, duygusal ve cinsel şiddet uygulamaları sonucunda boşanmalara giden durumlarla karşılaşmaktadır. Çok sayıda toplumsal faktör, aile içinde kadına uygulanan şiddeti ortaya çıkartır, meşrulaştırır ve pekiştirir. Aslında aile içindeki bu şiddet toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik nedenler, iletişimsizlik teknoloji gibi daha önce de belirtmiş olduğumuz nedenlerle bağlantılıdır. Bilindiği gibi kıskançlık ve reddedilme, toplumda kabul görmediğini düşünme, şiddete götüren nedenlerdendir. Özellikle bunu dile getiremeyen erkekler şiddet uygularlar. Görüşme yapılan bir avukat şunu belirtmiştir: “Erkek evde çok basit nedenlerle sorun çıkartır. Yemeği beğenmez, çamaşır, temizlik, ütü gibi ev işlerinde karısına sürekli kusur bulur. Erkek ev dışında yaşadığı sorunları, kendi kişiliğine karşı yaralanmaların öfkesini karısından ya da çocuklarından çıkartır. Yani bu durumlarda ailesine şiddet uygular.” Erkeği şiddete yönelten diğer bir unsur da kadının iş hayatına daha fazla katılmasıdır. Kadının ekonomik özgürlük kazanması, geçmişten itibaren erkeğe biçilen rolde bir karmaşa yaratmaktadır. Kadın eskisinden daha güçlü bir konuma gelmiştir. Bu da erkeği şiddete yöneltmektedir. Önceden de bahsedildiği gibi sadece fiziksel şiddet değil sözel, psikolojik şiddet de vardır. Eğitimli ve biraz da kontrollü olan erkekler daha çok psikolojik şiddet uygulamaktadır. Bu tür erkek toplum içerisinde karısını küçük düşürmektedir. Giyimiyle, saç modeliyle ilgili eleştiriler yapmaktadır. Karısını çok kilolu olduğu için başka kadınlarla kıyaslamaktadır. Bu şekilde eşler arasında iletişimsizlik oluşmaktadır. Bu durumda eşler arasındaki sevgi ve saygı bitmektedir. Evlilik tahammül edilemez noktaya gelmektedir. Özellikle de kadınlar bu tür şiddetlere daha fazla tahammül edemez ve genelde boşanmak için kadınlardan talep gelir. Bu konuda görüşme yapılan avukatlardan biri şunu belirtir: “Boşanmanın en önemli nedeni

toplumsal cinsiyettir. Toplum olarak erkeğe ve kadına yüklediğimiz bir takım kalıplar vardır. Kadın ve erkek farklı şekillerde yetiştirilir. Bu farklı şekillerde yetişme onların bir takım rolleri üstlenmelerine neden oluyor. Evlilikte de roller yükleniyor. Bunun neticesinde de insanlar bir arada iletişim sıkıntısı çekiyorlar. Şiddetin sebebi de aslında budur. Ekonomik sıkıntılar da çekilir fakat insanlar düzgün iletişim kurabilirlerse bunun üstesinden gelebilirler. Ekonomik sıkıntılar iletişim sorununu, iletişimsizlik de şiddeti, kötü muameleyi doğurur ve hayatın çekilmez hale gelmesine sebep olur. Bunların hepsinin temelinde bizim kadına, erkeğe, aileye yüklediğimiz statüler vardır. Eşler aile içinde toplumun dayattığı şeyleri yaşıyorlar. Bunlar birbirimize şiddet uygulamamıza neden oluyor. Ailede kadın ve erkek birbirine şiddet uyguluyor. Çünkü toplumun dayattığı şeyleri yaşıyorlar. Ekonomik etkenler de bir araya geldiğinde sorun oluyor. Erkek çalışıyor kadın çalışmıyor. Böyle olunca kadın evde otururum diyor. Erkek de kadını bakmak zorunda oluyor. Fakat erkek de bir yandan kendi hayatını yaşamak istiyor, bir yandan parasını kazanmaya çalışıyor, bir yandan da kendisini eksik hissediyor, eşine yetemediğini düşünüyor. Burada iletişim kopukluğu şiddete dönüşüyor. Yani ekonomik sıkıntıların çoğunda şiddet ya da zina vardır. Evde sürekli şikâyet edip duran bir kadın vardır. Erkek de şikâyetçi olmayan, ev dışında başka bir kadına yöneliyor. Bu da zinayı ortaya çıkartıyor.”

5) Aldatma: Boşanmalara neden olan bir faktör de aldatmadır. Günümüzde evliliklerde aldatma çok fazla yaşanmaktadır. Fakat avukatların da belirttiklerine göre erkekler kadınlara oranla aldatmaya daha fazla yönelmektedir. Aldatma konusuna kadın ve erkek açısından bakıldığında da bu durum kadın ve erkeğe göre de farklılık göstermektedir. Erkeklerin genelde evlilik ilişkileri hayal ettikleri gibi gitmemektedir. Evlilikte monotonluktan sıkılmakta ve yenilik arama ihtiyacında olmaktadır. Erkekler heyecan peşinde koşmaktadırlar, egolarını tatmin etmek isterler. Ayrıca erkeklerde, “erkek adam aldatır” gibi bir algı olmaktadır. Bu şekilde özgüven duyguları da en üst düzeye ulaşmaktadır. Erkekler anlık bir tatmin duygusuna yenilmektedirler. Evliliklerinde cinsel tatminsizlik yaşamaktadırlar ve eşleri onlara daha itici gelmektedir. Erkekler problemlili giden bir evlilik sonucunda eşlerini aldatmaya yöneliminde sıklıkla bulunmaktadırlar. Daha önce birebir belirtmiş olduğumuz avukatın görüşünde de olduğu gibi eşler arasındaki iletişim kopukluğu, bunun neden olduğu şiddet ve bunların yanında ekonomik sıkıntılar erkekleri aldatmaya yöneltmektedir. Erkek, sürekli şikâyet eden kadın yerine ev dışında şikâyetçi olmayan başka bir kadına yönelmektedir. Bunun yanında kadınlarda da aldatma durumuna rastlanmaktadır. Kadınlarda da kendilerine olan güvenlerini arttırmak istemektedirler, duygusal olarak ihmal edildiklerini

düşünmektedirler ve romantik arayışlar peşinde olmaktadır. Yani farklı bir heyecan arayışı içerisine girmektedirler. Bunların dışında başka bir neden de bazı kadınların beklentilerinin çok fazla olmasıdır. Eşlerinden daha zengin olan ya da daha üst bir statüde bulunan biriyle birlikte olmak istemektedirler. Aldatma durumu teknolojinin gelişmesiyle birlikte farklı boyutlara ulaşmıştır. Sanal ortamdaki iletişimlerin, evlilik ve eş bulma sitelerinin kontrolsüzlüğünün bu durumu pekiştirdiği görülmektedir. Ayrıca günümüzde yaygın olan bir şey de televizyondaki program ve dizilerin de etkisiyle evlilik dışı ilişkilerin normalleştirilmesi olmaktadır. Bu durumda toplum tepkisiz kalmaktadır. Özellikle son yıllarda sanal ortam aldatmaları artmıştır. Tüm bu nedenler kadını ya da erkeği aldatmaya yöneltmektedir. Bu aldatmalar sonucunda da bazı eşler buna tahammül edememekte ve birçok evlilik de bu yüzden son bulmaktadır. Görüşme yapılan avukatlardan birisi şunu belirtmektedir: “Son yıllarda bize aldatma nedeniyle boşanmak için başvuranlar çoktur. Karşılaştığımız boşanma davalarında ve özellikle de bana gelen davalarda aldatılma nedeniyle boşanmak isteyenler erkeklerden çok kadınlardır. Bizim toplumumuz bazı kesimlerinde geleneksel toplum özelliğini hala taşıdığı için bu konuda özellikle kadına boşanmaması konusunda çevresinde bir ısrar söz konusudur. ‘Erkektir aldatır, sen yuvanı yıkma’ gibi tepkiler kadına gelmektedir. Boşanmaya hoş bakılmadığı için kadına bu şekilde bir baskı uygulanır. Ama kadının aldatması söz konusu olduğunda geleneksel toplum anlayışımız tekrar devreye girer. Genellikle daha muhafazakâr ve eğitimsiz olan kesimlerde erkek aldatsa da sorun olmaz. O erkektir yapar derler. Hatta erkeğin aldatması durumunu bir erkeklik göstergesi olarak görürler. Fakat aynı durumda kadın asla böyle bir şey yapamaz. Kadın aldattığında anında namussuz, iffetsiz olarak damgalanır. Bu durumun affı olmaz ve toplumdan dışlanması söz konusu olur.” Araştırmaların sonuçlarına bakıldığında da aldatmalar nedeniyle boşanmalar önemli oranda artmıştır.

Başta da belirtildiği gibi boşanmalara en çok etki eden beş neden üzerinde durulmuştur fakat bunların dışında boşanmalara etki eden diğer nedenlere de değinilmiştir. Bunları şöyle özetleyebiliriz: Boşanmalarda ailelerin evliliğe müdahaleleri de etkili olmaktadır. Ailelerin evliliklere müdahalesi ve baskısı nedeniyle boşanma vakalarına sıkça rastlanmaktadır. Anne-babalar çocuklarının büyüdüklerini bir türlü kabullenememektedirler ve onlara karşı aşırı korumacı bir tavır sergilemektedirler. Bazı anne-babalar da kimi zaman kıskançlık duygusuyla çocuklarını paylaşmak istememektedirler. Ayrıca aşırı bir otoriter tavırla çiftlerin evliliklerine birebir dâhil olmak istemektedirler. Ev düzeninden eşyalara, mutfak düzenine, çocuk bakımına, oturulacak eve kadar aileler evliliğe karışmaktadır. Özellikle erkeğin annesi

evliliğe çok karışmakta, bu durumda sıkıntılar yaşanmaktadır. Ailelerin evliliğe karışması ile yardım etmesi farklı şeylerdir. Bir süre sonra senin ailen şunu yaptı, benim ailem bunu yaptı şeklinde tartışmalar başlamakta ve evlilikte sorunlar artmaktadır. Ailelerin başlangıçta evliliğe karışması işleri kolaylaştırır gibi görünse de daha sonradan işler daha da zorlaşmaktadır. Evli çiftlere ailelerin ekonomik yönden yardım etmeleri, arabulucu olarak tartışmalara müdahale etmeleri, evde yaşanan sıkıntılardan haberdar olmaları tartışmalarda taraf olmalarına neden olmaktadır. Aileler genel olarak kendi evlatlarını haklı olarak görmektedirler. Bu da eşlerin birbirine karşı olan öfkelerini daha da arttırmaktadır. Bu şekilde davranarak aileler evli çiftlerin daha çok sorun yaşamasına neden olmakta ve bu durum çiftleri boşanmaya kadar götürmektedir. Avukatlardan biri şunu belirtmiştir: “Boşanmalarda aile içindeki ilişkileri de sorgulamak gerekir. Eşler çok iyi anlaşabilecekken birsinin ailesi bir şey dayatıyor diğerininki başka bir şey dayatıyor. Temel sorun birey olamamaktadır. Avrupa’da bir genç erkek on sekiz yaşında olduğunda dünyayı dolaşabileceğine inanır. Türkiye’de ise erkek otuz yaşına geldiğinde evlenmediyse hala ailesiyle yaşar. Aile bize bakar, bizi korur. Bu durum çocukluğumuzdan itibaren böyledir. Evlendikten sonra da kişi bunu karşısındakinden bekler. Erkek, eşinden annesi gibi ona bakmasını bekler. Kadın da eşinden kendisini babası gibi korumasını bekler. Bu konuda eşler arasında evde işbölümü yapılabilse aslında her şey daha kolay olacaktır. Fakat burada roller devreye girer. Erkek çalışır para getirir, kadın da yemek yapar çocuk bakar. Eşler arasında bu konuda gerilim ortaya çıkar. Bu sorunlar konuşulup tartışılmazsa gerilim daha da artar ve boşanmalar gerçekleşir.” Görüşülen diğer bir avukat ise şunları belirtmiştir: “Her iki tarafın da yakınlarından gelen bir etki söz konusudur. Ailelerin de evliliği tasvip edip, benimsemeleri gerekiyormuş gibi bir durum vardır. Aileler sürekli evli çiftlere karışmaktadırlar ve bu durum da çiftler arasında huzursuzluk yaratır. Baba ve annenin manevi ve fiili baskıları çiftler üzerinde çok etkili olur. Özellikle erkeğin annesi geline çok karışır. Gelinin yemek yapmasından ev temizlemesine, ütüsünden bulaşığına her şeye karışır. Bu konuda gelini için oğluna sürekli bir laf sokma davranışında bulunur. Fakat bunu yaparken de genellikle kendisini çok masum göstererek hissettirmeden (alttan) yapar. Bunun sonucunda erkek de eşinden bu yönde davranışlar sergilemesini bekler ve tartışmalar başlar. Aynı şekilde kızın annesi de eve çok müdahale eder. Kızın kocasıyla olan ilişkisinden kayın validesiyle olan ilişkisine varıncaya kadar kızını sürekli yönlendirir. Bunun sonucunda her iki tarafta da senin annen öyle yapıyor, buna karışıyor gibi söylemler oluşur. Bu şekilde hem çiftlerin ilişkileri bozulmaya başlar hem de çiftler birbirinin ailelerinden uzaklaşmaya başlarlar.” Avukatların belirttiğine göre çiftleri boşanmaya iten diğer bir neden ise eşlerin birbirini yeterince tanımamalarıdır. Flört zamanında çiftler birbirlerinden olan beklentilerini yerine

getirebilmek için büyük çabalar sarf etmektedirler. Bu dönemde çiftler birbirlerinin gerçek yüzlerini görememektedirler. Her şeye toz pembe olarak bakmaktadırlar. Bu dönem çiftler birbirlerinde eksiklikler olsa dahi genellikle bu durumu hoş karşılamaktadırlar, çünkü o dönemde aşk, heyecan ön planda olmaktadır. Bu yüzden de çiftler mantıklarıyla hareket edememektedirler. Evlendikten sonra ise flört döneminde bahsedilen bu durum değişiklik göstermektedir. Eşler artık birbirlerini daha iyi tanımaya başlamakta, flört zamanında göremedikleri birçok şeyi görmeye başlamaktadırlar. Bunun bir nedeni de flört zamanında çiftlerde kaybetme korkusu olmaktadır. Flört döneminde yaşanan olaylara çiftler çoğu zaman gerçek tepkilerini gösterememektedirler. Kendilerinde var olan birçok huyu gizleyebilmektedirler. Evlendikten sonra ise bu durum ortadan kalkmakta ve eşler birbirlerinin gerçek yüzlerini görmeye başlamaktadırlar. Ayrıca flört zamanında her şey onlara toz pembe görüldüğü için evlendikten sonra evliliğin gerektirdiği sorumluluklar da onlara ağır gelmektedir. Bütün bunlar da eşler arasında sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır ve tartışmalar giderek artmaktadır. Bu tartışmalar özellikle evliliğin ilk iki yılında yaşanmaktadır. Çiftler evlenir evlenmez birbirlerinin gerçek yüzünü görmeye başlamakta ve buna tahammül edememektedir. Bunun sonucunda da iletişim tamamen kopmakta ve boşanmalar gerçekleşmektedir. Avukatlardan biri şunu belirtmiştir: “Özellikle üniversite mezunu olan çiftlerde flört dönemi yaşanıyor. Birlikte geziyorlar, eğleniyorlar. O dönemde aşk, heyecan duygularını üst düzeyde yaşıyorlar. Her şeye pembe bir gözlükten bakıyorlar. Evlilik gibi önemli bir müessesenin de bu şekilde olacağını düşünüyorlar. O dönemde evliliğin gerektirdiği şeyleri bilemiyorlar. Çok fazla vakit geçirirler de birbirlerine gerçek yüzlerini, kişiliklerini tamamen göstermiyorlar. Tartışma olduğunda alttan alıyorlar, sinirlendiklerinde bastırmaya çalışıyorlar. Gerçek tepkilerini gizleme durumu oluyor. Bu dönemde evli olmadıkları için birbirlerini kaybetmekten korkuyorlar. Oturmaktan kalkmaya, yemek yemeden her şeye kadar daha temkinli olmaya çalışıyorlar. Fakat evlendikten sonra gösterilmeyen davranışlar ortaya çıkmaya başlıyor. Hem evliliğin getirdiği bir rahatlık sözü konusu oluyor hem de çiftler flört döneminde çoğunlukla bir evin içinde yaşamadıkları için birbirlerinin ev halini de bilmiyorlar. Ev içerisinde gördüğü kişi flört zamanındaki o muhteşem, kusursuz kişi olmaktan çıkıyor. Flört zamanında çiftler birbirlerine kusursuzmuş gibi bakıyorlar hâlbuki herkes gibi o da bir insan ve ev hali olsun normal yapısı olsun farklıdır. Evlendikten sonra çiftler flört zamanındaki bu kusursuzluğun devam etmesini bekliyorlar. Ama maalesef evlendikten sonra karşılaştıkları manzara sonucunda hayal kırıklığına uğruyorlar. Mesela kadın yemek yapmasını bilmiyor ama erkek flört zamanında bu durumu pek de önemsemiyor fakat evlendikten sonra o kadından yemek yapmasını bekliyor.

Kadın temiz değildir ama flört döneminde erkek bunu anlayamıyor. Evlendikten sonra bu durumu görüyor ve bundan rahatsız oluyor ya da kadın evlenmeden önce erkeğin temiz olup olmadığını anlayamıyor. Flört zamanındaki alttan alma durumları da evlendikten sonra azalıyor. Eşlerden bir taraf sinirlendiğinde diğer taraf da aynı şekilde karşılık veriyor ve evlilik zarar görmeye başlıyor. Evlendikten sonra ise çorabını ortaya bırakması, lavaboyu pis bir şekilde kullanması gibi şeylerle karşılaşılıyor. Bu durum da kadının hoşuna gitmiyor. Tartışmalar bu şekilde ufaktan başlıyor. Bunun sonucunda da tahammül sınırları aşıyor ve boşanma kararı çok çabuk alınıyor.”

Araştırmada öne çıkan diğer bir boşanma nedeni de narsistik kişilik yapısı olmuştur. Günümüz çağında insanın kişilik yapısında da değişiklikler gözlenmektedir. Davranışlarda görülen bu değişiklikler evlilik ilişkilerine de yansımaktadır. İnsanlar bencilleşmekte ve benlik algıları da farklılaşmaktadır. Bu süreçte insan karşısındaki görememekte, empati kuramamaktadır. Karşıdakine değer ve zaman verme, fedakârlık yapma, şefkatli olma, gibi özellikler kendini kaybetmektedir. Bu durumun da evliliklere olumsuz bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Eşler kendi istekleri daha ön planda tutmaktadır. Herhangi bir sorun yaşandığında alttan alma durumu yaşanmamaktadır. Evlilikte bazı durumlar fedakârlık istemekte fakat günümüzde artık çiftler karşılaştıkları sorunlara tahammül edememektedirler. Çiftler “ben sıkıntıya gelemem, bu duruma katlanamam” gibi düşüncelere sahiptirler. Bu şekilde hareket ettiklerinde ise evliliğin getirmiş olduğu sorumlulukları yerine getirememektedirler. Durum böyle olduğunda ise evlilik birliği sona ermektedir.

Üzerinde durulan bir başka boşanma nedeni de erken ya da geç yaşta yapılan evliliklerdir. Erken yaşta, yeteri kadar olgunlaşmadan alınan evlilik kararları yanlış sonuçlar doğurmaktadır. Bazı çiftler daha çocuk yaşta evlilik ve anne baba olma sorumluluğunu almaktadır. Bu durum da çiftlere ağır gelmektedir. Çiftler evlilik sorumluluğunu kaldırabilecek olgunluk düzeyine ulaşamamaktadırlar. Yemek yapmaktan ev işine, temizliğe, kadar olsun ya da çiftler arasındaki sorunlarda takınması gereken tavırlar olsun ne yapması gerektiiklerini bilememektedirler. Ayrıca çiftler erken evlenmiş olma durumunun getirmiş olduğu başka bir dezavantaj daha yaşamaktadırlar. Erken yaşta evlenildiği için evlenmeden önce yaşanması gereken gençlik hayatı yaşanmamaktadır. Gençlik zamanı yaşanmadan çiftler hemen evlilik sorumluluğunu üzerlerine almaktadırlar ve bu şekilde olunca hayatın getirmiş olduğu zorluklar ve sorumluluklar onlara çok ağır gelmektedir. Avukatlardan birinin belirtmiş olduğu görüş şudur: “Çiftlerin bazıları on yedi on sekiz yaşlarında daha büyümeden evlilik kararı alıyorlar. Aslında bunun da nedenleri vardır. O yaşlarda erkek ya da kız henüz

hayatı bilmemektedir. Evliliğin ne olduğunu bile bilmiyorlar. Aileden onları yönlendiren kişiler de olmayınca bazen çok yanlış kararlar veriyorlar. Bazen de aile baskısı görebiliyorlar, bu da gençleri o hayattan kurtulma düşüncesine itiyor. Evlenince bu durumdan kurtulabileceklerini düşünüyorlar. Bu durum özellikle de kız çocukları için geçerlidir. Fakat evlendiklerinde ise bambaşka sorumluluklarla karşılaşılıyor ve bu durumun üstesinden gelemeyebiliyorlar. Erkekler ise gençken yaşayamadığı şeyler yüzünden evlilik sorumluluğunu kaldıramıyor. Kendi yaşıtında bir arkadaşı okurken, gezip tozarken kendisi ise bir ev geçindirmek zorundadır. Eşi vardır ve çocukları vardır. Evlenmeden önceki gibi bir bekâr hayatı yaşayamamaktadır. Evlenmeden önce yaşayamadığı bu durumları evlendikten sonra yaşamak ister. Fakat bu durumda da eşiyle arasında sorunlar yaşanır. Erkek eve geç geldiğinde kadın kızar, tartışmalar başlar. Bu durumdan erkek de bunalır. Bu şekilde olunca eşler arasındaki ilişki giderek yıpranmaya başlar. Hayatın ağır yükü çok erken bir zamanda gençlerin omuzundadır. Fakat bu ilişki bu şekilde giderek daha da bozularak devam eder. Bunun sonucunda da kaçınılmaz olarak tahammül sınırı aşılır ve boşanma durumu yaşanır.” Erken evlilikte olduğu gibi geç yaşta yapılan evlilikler de boşanma riskiyle karşı karşıyadır. Kişi otuz yaşına kadar yalnız yaşamaktadır ve bu yüzden de evlilikle gelen bağımlı bir yaşama birden bire uyum sağlayamamaktadır. Kişide yalnız yaşamaktan kaynaklanan bazı alışkanlıklar olmaktadır ve bu alışkanlıklar artık o kişide kemikleşmektedir. Bu durum da evliliğin gerektirdiği karşılıklı bir ilişkinin kurulmasını da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bundan farklı bir durum da olmaktadır. İleriki yaşlarda evlenecek olan kişiler, evlenecekleri kişilerden üst düzey beklentilerde bulunmaktadır. Evliliklerde bu beklentilerden ödün verilmediği takdirde boşanmalar yaşanmaktadır.

Sonuç

Aile toplumun en temel yapı taşıdır. Her toplumun varlığını ve devamlılığını sağlayabilmesi için aile kurumuna gereksinim vardır. Aile evlilik denen sözleşme ile gerçekleşmektedir. Sağlıklı bir toplumun oluşması için ailenin devamlılığı çok önemlidir. Toplumu oluşturan bu temel kurum ne kadar sağlıklı olursa, toplum da o derece güvenli olur. Toplumun geleceği, aile bireylerinin sağlıklı ve düzenli ortamlarda yetişmesine bağlıdır. Ailenin sağlıklı ve huzurlu olması, ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasıyla ilişkilidir. Bu istikrarın bozulması, sorunlu aile ve birey sayısının artmasına sebep olur. Bu durum toplumun huzurunu da olumsuz yönde etkiler. Aile kurumu ele alındığında üzerinde durulması gereken en önemli iki olgu evlilik ve boşanmadır. Evlilik, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirlerine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde devletin

hak ve yetki iddiası bulunan kurumsallaşmış yasal bir ilişki biçimidir. Evliliğin de insanın kurduğu her yapı gibi zamanla aksayan, düzeltilmesi gereken yönleri vardır. Kimi zaman evlilik ömür boyu sürmeyebilir. Evli çiftler çeşitli sebeplerden dolayı ayrı yaşamaya karar verebilirler. Bu durum eğer yetkili kurumlarla da onaylanırsa evlilik birliği bozulmuş olur, buna da boşanma adı verilir. Evlilik birliğini sona erdiren çeşitli birçok sebep bulunmaktadır. Bunlardan en sık görülenlere araştırmamızda yer verilmiştir. Araştırmamızda belirtildiği üzere bu sebepler birbiri ile ilişkili haldedir. Boşanmanın nedenleri arasında; günümüzde hızla ilerleyen teknoloji başta olmak üzere, ekonomik nedenler, değişen aile yapıları, iletişimsizlik, aile içi şiddet, aldatma, narsistik kişilik yapısı, toplumsal cinsiyet rolleri, eşlerin birbirini yeteri kadar tanımamaları, eşlerin ailelerinin evliliğe müdahalede bulunmaları, erken veya geç yaşta yapılan evlilik gibi birçok neden bulunmaktadır. Boşanmanın nedenlerine bakıldığında iletişimsizlik en önemli faktör olarak görülmektedir. İletişimsizliğe neden olan teknolojik faktörler, ekonomik etkenler beraberinde aile içinde şiddeti de doğurmaktadır. İletişimsizlik eşler arasındaki uyumun bozulmasına ve çoğu zaman küçük sorunların bile büyük krizlere dönüşmesine neden olmaktadır. Araştırmamızda değindiğimiz gibi günümüzde eşler arasında iletişimde büyük oranda azalma söz konusudur. Birlikte zaman geçirilmediği, konuşulmadığı zaman paylaşımlar da doğal olarak azalmaktadır. Paylaşımların azalması beklentilerin artmasına neden olmaktadır. Beklentilerine karşılık bulamayan eşler de öfke duygusuna sarılmaktadır. Öfke duygusuna sarılan eşler de şiddet uygulamaya başlamaktadır. Bu da beraberinde boşanmanın artmasını getirmektedir. Modernleşmeyle beraber geleneksel aile yapıları değişmeye başlamış ve aile olmanın önemi giderek azalmaya başlamıştır. Kentleşmeyle birlikte kadın hakları gelişmiş, eğitim düzeyi yükselmiş ve kadının toplumsal hayata katılımı artmıştır. Kadının, aile sorumluluğunun yanında iş hayatında yer almasıyla üzerindeki sorumluluk iki kat artmıştır. Ekonomik bağımsızlığı olan kadın hem aile içi sorumlulukları hem de iş yaşamındaki sorumluluklar nedeniyle bunalmıştır. Kadın bu iki yük arasında bir çıkmaza girmiştir. Ailenin yaşam düzeyi yükselmiş fakat aileye rol çatışması girmiştir. Bu da beraberinde boşanmayı getirmiştir. Boşanmaya etki eden bir diğer neden de tüketim toplumu olmanın ilişkilere yansımalarıdır. Günümüzde kapitalizmin getirişiyle büyük bir tüketim çılgınlığı yaşanmaktadır ve konforlu bir yaşam tutku haline gelmiştir. Aileler, teknolojik cihazlar aracılığıyla sürekli tüketime yönlendirilmektedir. Her gün yeni çıkan teknolojik aletler ve çeşitli lüks ev eşyaları sahip olunma arzusuyla piyasaya sürülmektedir. Tüketim artık bir değer haline gelmiştir. Bu da beklentileri yükseltmiştir ve eşler arasında iletişimin bozulmasına neden olmuştur. Ekonomik etkenler ele alındığında görülmektedir ki, kadının iş hayatına atılmasının yanında boşanmaya neden olarak erkeğin düşük ücretli olarak

çalışması ya da işsiz durumda olması da söz konusu olarak düşünülebilir. Bu durumda beklentilerin karşılanamadığı ve eşler arasında sorunların ortaya çıktığı görülmüştür. Boşanmalarda üzerinde önemle durulan diğer bir neden de şiddettir. Burada sözünü ettiğimiz şiddet kadına yönelik şiddettir. Çok sayıda toplumsal faktörün, aile içinde kadına uygulanan şiddeti ortaya çıkardığı ve meşrulaştırdığı görülmektedir. Kıskançlık ve reddedilme, toplumda kabul görmediğini düşünme, kadının ekonomik özgürlüğünü kazanması erkeği şiddete götüren nedenlerdir. Aslında aile içindeki bu şiddetin toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik nedenler, iletişimsizlik, teknoloji gibi daha önce de belirtilen nedenlerle bağlantılı olduğu görülmüştür. Boşanmalara neden olan bir diğer faktör de aldatmadır. Günümüz evliliklerinde aldatmaların çok fazla yaşandığı görülmektedir. Araştırmanın bulgular kısmında da değinildiği gibi erkeklerin kadınlara oranla aldatmaya daha fazla yöneldikleri belirtilmiştir. Eşlerin evlilikte monotonluktan sıkılmakta ve yenilik arama ihtiyacında oldukları görülmektedir. Erkekler heyecan peşinde koşmakta ve anlık bir tatmin duygusuna yenik düşmektedir. Kadınların da kendilerine olan güvenlerini arttırmak istediği ve duygusal olarak romantik arayışlar peşinde oldukları görülmüştür. Artan boşanmalara bakıldığında kitle iletişim araçlarının yaygınlığının da büyük önem taşıdığı görülmektedir. Giderek hızla büyüyen bir teknoloji çağının getirisi ile internetin yaygınlaşmasının ardından sosyal medya kullanımının artması, günümüzdeki boşanmaların en önemli faktörlerinden biri haline gelmiştir. Günümüzde artık her evde internet kullanımı mevcuttur. Yapılan araştırmalarda aile içerisinde özellikle eşlerin birbirlerine ayırdığı vakti sosyal medya kullanımına ayırdığı izlenmiştir. Bunun da eşlerin birbirlerine vakit ayırmamasına ve iletişimlerinin zayıf olmasına neden olduğu görülmüştür. Boşanmalarda bahsedilen bu nedenlerin yanı sıra ailelerin evliliğe müdahalede bulunması, eşlerin birbirlerini yeterince tanımaması, eşlerin narsistik kişilik yapısına sahip olmaları ve erken ya da geç yaşta evliliklerin olması gibi etkenlerin de etkili olduğu görülmüştür. Türkiye’de özellikle boşanmalarda son yıllarda daha da bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Değişen toplum yapısıyla birlikte teknoloji de gelişmiştir. Teknolojinin gelişmesi beraberinde kitle iletişim araçlarının yaygın bir şekilde kullanımını getirmiştir. Bunun yanında kadınların iş hayatına girmesi ile birlikte de eşler arasında yaşanan problemler artmaya başlamıştır. Bu problemler de beraberinde boşanmayı getirmiştir. Trabzon, geleneksel toplum izlerini hala taşımakta olan bir ildir. Türkiye’nin batısı ile karşılaştırıldığında daha muhafazakâr bir yapısı vardır. Bu durum boşanma oranlarına da yansımaktadır. Trabzon’da son yıllarda boşanma oranlarında önemli bir artış gözlenmiş olsa da Türkiye’nin batısına oranla daha az boşanma olaylarına rastlanmaktadır. Boşanmaların Trabzon ilindeki nedenleri bulgular sonucunda şiddet, aldatma, iletişimsizlik, ekonomik

nedenler ve teknoloji olarak elde edilmiştir. Trabzon ilinde boşanmanın evliliğin ilk yıllarında daha yoğun olduğu görülmektedir. Yine boşanmanın ekonomik sorunlar ve sosyal medya kullanımı nedeniyle arttığı bulgulardan elde edilmiştir. Genel olarak bakıldığında ise Türkiye'deki boşanmalarla Trabzon'daki boşanmaların nedenleri arasında benzerlikler olduğu görülmektedir. Sonuç olarak boşanmaya ilişkin bütün sebeplerin aslında iç içe olduğu elde edilmiştir. İletişimsizlik başta olmak üzere teknoloji, ekonomik nedenler, aldatma, şiddet ve bunların hepsi ile bağlantılı olan toplumsal cinsiyet gibi faktörler birbirleri ile sıkı bir ilişki içindedir. Aile içerisindeki herhangi bir nedenden kaynaklı bir sorun diğer bir nedene bağlı başka bir sorunu meydana getirmektedir. Bu durum da sorunları beraberinde getirmekte ve çiftler arasında boşanmalar gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıcı, Hacer (2012), *Türkiye'de Boşanmanın Dini ve Psiko-Sosyal Sebepleri Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, İstanbul.
- Aktaş, Özgül (2011), *Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Arıkan, Çiğdem (1992), *Yoksulluk Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma*, 1. Baskı, Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Arpacı, Fatma- Tokyürek, Şadan (2012), *Boşanmış Bireylerin Yeniden Evlilik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi*, Akademik Bakış Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, S (31). 1-15.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2009), *Boşanma Nedenleri Araştırması*, Semra Yurtkuran Demirkıran, Aysel Günindi Ersöz, Rahime Bedeş Şen, Emre Ertekin, Özden Sezgin, Ahu Meryem Turğut ve Nuray Şehitoğlu (Haz.), Ankara,
http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293ea2369dc32358ee2b25/kutuphane_56_bosanima_nedenleri_arastirmasi.pdf
- Bilen, Mürüvvet (1990), *Sağlıklı İnsan İlişkileri*, 5. Baskı, Ankara: ARMONİ LTD. ŞTİ.

- Çağan, Kenan (2013), “*Ailenin İşlevleri*”, Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım(Ed.), Aile Sosyolojisi, 3. Baskı içinde (83-93), İstanbul: AÇILIM KİTAP.
- Çimen, Latife Kabaklı (2008), *Türk Töresinde Kadın ve Aile*, 1. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Gökmar, Özcan (2011), *Aşk ve Evlilik*, 1. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Güler, Okan (2011), *Türkiye’de 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun İçeriğinin Boşanmalar Konusundaki Muhtemel Önleyiciliği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- İyilikçi, Nurgül (2015), *Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Yaşam Doyum Düzeylerini Yordayan Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi Danışmanlığı Anabilim Dalı, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı, İzmir.
- Keskin, Işık (2007), *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar (Niğde İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Niğde.
- Kurt, Abdurrahman (2013), “*Dünden Bugüne Türk Ailesi*”, Mehmet Zencirkıran (Ed.), Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, 4. Baskı içinde (335-361), Bursa: DORA Basım Yayın Ltd. Şti.
- Mişe, Mehmet Ali (2015), *Boşanmanın Sosyo-Psikolojik ve Dini Sebepleri ve Sonuçları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Uşak İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Isparta.
- Okumuş, Tuba (2012), *Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Erzincan.
- Özgüven, İbrahim Ethem (2001), *Ailede İletişim ve Yaşam*, 1. Basım, Ankara: PDREM Yayınları.
- Sürerbiçer, Figen Sezen (2008), *Boşanmış Bireylerin Deneyimlerine Göre Evlilik Eğitimi Gereksinimi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı, Yaşam Boyu Öğrenme Bilim Dalı, Ankara.
- Şahin, Mustafa (2016), *Sosyal Ağ Kullanımının Boşanma Süreci Üzerindeki Etkisi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yayın Aşamasında Metin, Trabzon.

- Şen, Bülent (2013), *Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Şentürk Aydın, Rabia (2013), *Yaşam Becerileri Psikoeğitim Programının Boşanmış Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Ünal, Vehbi (2013), *Geleneksel Geniş Aileden Geniş Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din*, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6 (26), 589-602.
- Yavuzer, Haluk (2004), *Evlilik Okulu*, 1. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım Korkmaz, Çınar (2014), *Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Medeni Hukuk Bilim Dalı, Ankara